

Saksframlegg

Høringssvar - Landbruksstrategi 2021- 2030 for Viken fylkeskommune 2020/129545/landbruksstrategi

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Anne-Marit Næss	FE-131, FA-V00, TI-&13	21/6494

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
	Samfunnsutvalget		
	Kommunestyret		

Rådmannens forslag til vedtak:

Indre Østfold kommune sender høringssvar - Landbruksstrategi 2021- 2030 for Viken fylkeskommune.

Kommunen ser positivt på den foreslåtte landbruksstrategien , og vurderer at planen vil kunne fungere som et nyttig styringsverktøy for utviklingen av landbruket i Viken.

Bakgrunn og saksopplysninger:

Viken fylkeskommune ønsker høringssvar på forslag til Landbruksstrategi for Viken fylkeskommune 2021-2030.

Landbruksstrategien 2021 – 2030 er en temastrategi som viser retning for hvordan landbruket i Viken skal utvikles mot 2030. I høringsutkastet er det lagt spesiell vekt på primærnæringenes rolle i det grønne skiftet, og på hvordan selvforsyningsgraden i regionen kan økes. I landbruksstrategien er det valgt ut langsiktige samfunns mål for hva Viken fylkeskommune selv vil gjøre og for hvordan de ønsker å påvirke utviklingen innenfor landbruksområdet for øvrig. Strategien gjelder både jordbruk og skogbruk.

Landbruksstrategien er en temastrategi som beskriver hvilke mål Viken fylkeskommunen setter for sitt arbeid innenfor landbruksområdet, og hvilke tiltak som skal bidra til å nå disse målene. Som temastrategi regulerer landbruksstrategien fylkeskommunens egen innsats og virkemiddelbruk på området.

Fylkestinget har vedtatt at «landbruksstrategien skal ha «fokus på primærnæringens rolle i det grønne skiftet, og hvordan sjølforsyningsgraden på norske ressurser i regionen kan økes.

Viken er landets største jordbruksfylke, og hadde i 2020 et jordbruksareal i drift på 2 028 810 dekar, dette utgjør 20,6 % av den dyrkede jorda i Norge. I Norge er 3,4 prosent av landarealet dyrket eller dyrkbar jord. Viken er også et betydelig skogfylke. Sammen med Oslo har Viken 13,8 % av den produktive skogen i Norge og sto i 2020 for 25,4 % av avirkningen av industrivirke for salg (SSB, tabell 11712). Likevel står primærnæringene for bare 1,3 prosent av sysselsettingen i Viken (2018), mot 2,2 prosent for landet som helhet.

Fra kunnskapsgrunnlaget i landbruksstrategien

Matproduksjonen i Viken foregår på gårdsbruk som er svært ulike med hensyn til naturgitte forhold, driftsform og bruksstruktur. De dominerende vekstgruppene i Viken er korn (69 % av arealet) og grovfôr (29 % av arealet).

Husdyrbruket i Viken har en stor andel sau, men Viken har også en god andel amme- og melkeku. Innen deler av fylket er også produksjonen av slaktegris, kylling og egg betydelig. De siste ti årene er antall foretak som har melkekyr redusert med rundt 30 %. Antallet melkekyr er ikke redusert like mye, noe som viser at utviklingen går mot færre, men større bruk.

I Viken utgjør skogen 57 % av landarealet. Den næringsmessige drift av skogbruket har stor betydning for samfunnet, med en årlig verdiskaping i regionen på om lag 7,5 milliarder kroner. Skog og skogareal er i tillegg viktig for klima, økosystemtjenester og karbonlagring, og for andre næringer og rekreasjon.

Mange av de mest produktive landbruksarealene i Viken ligger i eller i nærheten av tettsteder med stor befolkningsvekst. I mange år har dette ført til at jordbruksareal er blitt bygd ned til fordel for boliger, veier, næringsvirksomhet og andre formål. Omlegging av jordbruket har også betydning for det biologiske mangfoldet og vannmiljø, og dette kan være både positivt og negativt.

Som følge av gunstig klima og variert geologi med kalkrike bergarter, er Viken det mest artsrike landarealet i Norge. Omtrent 80 prosent av Norges landlevende arter er representert her, og det er en høy tetthet av truede arter. Bebyggelse og menneskelig aktivitet er den viktigste årsaken til at deler av dyre- og plantelivet, både på land og i vann, er truet. I flere områder er det dyre- og plantearter av stor og særlig stor nasjonal forvaltningsinteresse. For eksempel er Norefjell og Hardangervidda sentrale leveområder for villrein, som Norge har et ansvar for i Europa.

Klimagassutslippene i Viken gikk ned med 15 % mellom 2009 og 2019. Dette tallet inkluderer ikke utslippene fra varer og tjenester som vi kjøper fra andre land og regioner. Skal vi klare å unngå alvorlige klimaendringer, må vi kutte alle utslipp fra fossile kilder og kraftig redusere prosessutslipp fra transport, landbruk og industri. De resterende utslippene kan ikke være større enn det som fanges opp av eller bindes i skog, jord og havbunn, eller gjennom nye teknologiske løsninger. Men det er mulighet for økning og større omsetning av CO₂ både i skog og jordbruksarealer ved økt fotosyntese, karbonlagring i jord, og bruk av biologisk materiale i byggenæringen (karbonlagring) og som energibærer for eksempel biodrivstoff (karbonbruk).

I Viken kan vi forvente at klimaendringer vil føre til kraftig nedbør, økte problemer med overvann, stormflo, flere og større flommer og flere jord- og snøskred. Økt og endret erosjon kan utløse flere kvikkleireskred.

Viken fylkeskommune eier og forvalter viktige landbrukseiendommer i sine områder. De mest omfattende og helhetlige landbrukseiendommene er knyttet til fire av de videregående skolene med utdanningsprogram naturbruk der skolen har egen drift av gårdsbruket.

Våre fire største skolegårdsbruk disponerer i alt ca. 4.400 daa dyrka mark, ca. 600 daa beiter og ca. 9.500 daa skog og utmark. Skolene har i dag ansvar for opplæring av ungdom, og tilbud til voksenagronom. Skolene gjør allerede i dag en innsats for å vise og drive et fremtidsorientert landbruk.

Foruten ansvaret for dagens videregående opplæring til unge og voksne, ser skolene gjerne at oppgavene knyttet til et framtidsrettet landbruk blir forsterket og rettes mot et bredere publikum:

I planen er det lagt vekt på de 6 følgende innsatsområdene ,

1. Innsatsområde 1: Livskvalitet, velferd og like muligheter
2. Innsatsområde 2: Bærekraftig og rettferdig økonomisk system
3. Innsatsområde 3: Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring
4. Innsatsområde 4: Redusert klimagassutslipp og energiomlegging
5. Innsatsområde 5: Helhetlig by- og stedsutvikling

6. Innsatsområde 6: Miljø, økosystem og biologisk mangfold

For hvert innsatsområde er det gitt følgende oppdeling:

- Viken vil, med ambisjoner
- Viken skal,
- Tiltaksplan med mål, prioriterte tiltak og virkemiddel.

Fylkeskommunen ønsker tilbakemelding på hvorvidt:

- Bidrar ambisjonene og målene til å gi en tydelig og helhetlig retning for hvordan Viken fylkeskommune skal legge til rette for, eller påvirke i retning av, utvikling av landbruksnæringen i Viken
- Samsvarer ambisjoner og mål for de ulike innsatsområdene med de regionale utfordringer og muligheter i Viken-landbruket
- Andre innspill kommentarer

Indre Østfold kommune har nylig vedtatt sin samfunnsplan med følgende mål for landbruket i kommunen: *Indre Østfold vil ha en innovativ landbruksnæring*

De første årene skal vi fokusere på...

- *å formidle relevant informasjon og kunnskap i landbruket*
- *å bidra til å styrke presisjonslandbruk*
- *å stimulere til dyrking av proteinvekster for økt selvforsyning*
- *å ta vare på dyrka og dyrkbar mark*
- *å ivareta biologisk mangfold og kulturlandskap*
- *å redusere avrenning fra landbruket, samt øke klimatilpasningen*
- *å sikre aktivt og bærekraftig skogbruk*
- *å styrke matsikkerheten ved å øke mat- og forproduksjonen i kommunen*
- *å opprettholde en kunnskapsbasert, langsiktig og bærekraftig vilt- og utmarksforvaltning med brukerinvolvering*
- *lokal produksjon og distribusjon av mat*
- *å rekruttere nye produsenter av grønnsaker, frukt og bær*
- *å gjøre det enklere å etablere og drive ny næring i forbindelse med gårdsbruk, der det ikke kommer i konflikt med andre hensyn*

Det er derfor også naturlig å vurdere hvorvidt landbruksstrategien for Viken 2021-2030 gir nødvendig handlingsrom for Indre Østfold kommune i sitt arbeid med utvikling av landbruksnæringen.

Landbruksstrategien ble sendt på høring den 8.6.2021, med høringsfrist 15.08.2021. Det har ikke vært mulig for kommunen å få til en politisk behandling av strategien innen fristen, og det er derfor sendt søknad om utsettelse. Utsettelse med høringssvar er innvilget til 3. september.

Aktuelle planer, vedtak og dokumenter:

Arbeidet med landbruksstrategien er forankret i Samarbeidsplattform Viken 2019-2023 og Regional planstrategi 2020-2024.

Rådmannens vurderinger:

Indre Østfold kommune er Norges største jordbrukskommune med ca. 224 308 dekar fulldyrket mark. Dette gjør kommunen til en betydelig landbrukskommune i Viken.

Kommunen er tydelig på landbrukets betydning i regionen og det er derfor viktig at Fylkeskommunens landbruksstrategi 2021-2030 gir nødvendig handlingsrom for landbruket i Indre Østfold.

Indre Østfold kommune ser positivt på den foreslåtte landbruksstrategien, og vurderer at planen vil kunne fungere som et nyttig styringsverktøy for utviklingen av landbruket i Viken. Det vurderes at *ambisjonene med målene, vi vil og vi skal, samt tiltak i landbruksstrategien*, gir en tydelig og helhetlig retning for hvordan Viken fylkeskommune kan legge til rette for denne utviklingen. Strategien setter fokus på mange områder. Målrettet innsats for rekruttering, kompetanseheving, klima, miljø, bærekraftig arealbruk og matproduksjon, er alle avgjørende for utviklingen i landbruket. Kommunen mener at ambisjonene bidrar til å nå målene, og gi en tydelig og helhetlig retning for hvordan Viken fylkeskommune skal legge til rette for, eller påvirke i retning av, utvikling av landbruksnæringen i Viken. Samtidig mener kommunen at ambisjoner og mål for de ulike innsatsområdene med de regionale utfordringer og muligheter i Viken-landbruket samsvarer.

Indre Østfold kommune har imidlertid noen få tilbakemeldinger som vi mener kan styrke planen ytterligere sett fra kommunens egne mål:

Til kunnskapsgrunnlaget:

Da et av målene med landbruksstrategien er hvordan selvforsyningsgraden på norske ressurser i regionen kan økes, foreslår Indre Østfold kommune at fylkeskommunen tar initiativ til en samordnet kartlegging og helhetlig dokumentasjon av landbrukets produksjon, verdiskaping og sysselsetting - medregnet ringvirkninger fra foredling, distribusjon og omsetning av innsatsfaktorer både for fylkeskommunen i sin helhet, men med mulighet for å splitte ned på kommunenivå. Dette for å vise hvilket betydelig matfylket Viken er, og hva som faktisk produseres. Dette vil kunne gi både primærnæring og foredlingsindustri en stolthet som kan være en viktig pådriver for økt produksjon både kvalitativt og kvantitativt.

Til Innsatsområde 1: Livskvalitet, velferd og like muligheter

Ambisjon

I Viken er det god økonomisk og sosial bærekraft i landbruket

Landbruket i Viken bidrar til en styrket folkehelse

Viken har god rekruttering til aktuelle jobber knyttet til landbruket og bidrar til kompetanseheving i landbruksområdene

- *Indre Østfold kommune er bekymret for den økonomisk utviklingen i landbruksnæringen. Det er derfor viktig at Fylkeskommunen er pådriver for å påvirke de økonomiske rammebetingelsene for næringen.*
- *Indre Østfold kommune mener Fylkeskommunen bør prioritere lokalprodusert mat på sine arrangementer og i sine kantiner. Fylkeskommunen vil dermed kunne være et foregangseksempel for kommunene ved å bruke lokalprodusert mat i sin organisasjon.*
- *Indre Østfold kommune er glad for at det i Viken er gode tilbud for utdanning innen naturbruk. Tilbudene er varierte, og det er god søkning. Kommunen påpeker at det er viktig at skolene gir tilbud innen alle produksjonsretninger for landbruksproduksjonen. Indre Østfold kommune mener det kan være ønskelig å utvikle tilbudet innen hagebrukssektoren da kommunen i sin samfunnsdel bl.a. ønsker å rekruttere nye produsenter innen frukt, bær og grønnsaker.*
- *Indre Østfold kommune påpeker at det er viktig at fylkeskommunen legger til rette for alle Viken sine innbyggere når det gjelder gode nok kollektivmuligheter til de skoler som tilbyr landbruksutdanning.*

- *For å gi barn og unge tidlig kjennskap til matproduksjon, bør Viken bli et foregangsfylke for omfang av skolehager. Med virkemiddel støtteordninger.*

Innsatsområde 2: Bærekraftig og rettferdig økonomisk system

Ambisjoner

Landbruket har en økonomi som gjør det i stand til å være en viktig bidragsyter til og en del av løsningen for det grønne skiftet.

Matproduksjonen i Viken gir et trygt og godt arbeidsliv både for arbeidstaker og næringsdrivende.

- *Indre Østfold kommune mener strategien har gode mål for å oppfylle et bærekraftig og rettferdig økonomisk system.*
- *Kommunen påpeker imidlertid sterkt behovet for å påvirke de nasjonale ordningene som setter de økonomiske rammebetingelsene for næringen.*
- *Kommunen vil spesielt bemerke viktigheten av å legge landbrukets behov for helårstransport av både tømmer, jordbruksmaskiner og avling til grunn i forbindelse med endring og oppgradering av fylkesveiene.*

Innsatsområde 3: Bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring

Ambisjoner

Viken skal et tydelig jordvern bidra til fremtidig matsikkerhet

Viken skal øke sin selvforsyningsgrad gjennom økt matproduksjon og bedre ressursutnyttelse

Viken har en nyskapende og mangfoldig matproduksjon

Viken skal være kjent for matopplevelser og matkultur

I Viken er det gode alternative salgskanaler for norsk mat

Husdyrbruket i Viken er allsidig og har god dyrevelferd

Viken skal bidra til å redusere matsvinn

- *Indre Østfold kommune mener strategien gir gode mål for bærekraftig arealbruk, matproduksjon og ernæring. 0-visjon for nedbygging av matjord bør imidlertid forsterkes i planen.*
- *Ved flytting av jord må det kreves at flytting gjøres etter retningslinjer som tar hensyn til at ny jord skal kunne benyttes til matproduksjon så raskt som mulig.*

Innsatsområde 4: Redusert klimagassutslipp og energiomlegging

Ambisjoner

I Viken skal binding av karbon i landbruket økes

I Viken skal utslipp av klimagasser fra landbruket reduseres

Landbruket i Viken skal bli klimasmart

I Viken er landbruket en netto energileverandør

I Viken er det naturlig å velge tre som byggemateriale

- *Indre Østfold kommune påpeker at det er nødvendig med gode nok økonomiske støtteordninger for å få til en rask nok reduksjon i klimagassutslipp og energiomlegging. Endring av produksjonsmåte med vekt på presisjonslandbruk er kostbart og tidkrevende. Støtteordninger for innkjøp av slikt utstyr bør vurderes.*
- *Fylkeskommunen må være en aktiv pådriver for klimatilpasning. Det bør vurderes om det er behov for retningslinjer for grøfting i skog, fordrøyningsbasseng, åpne/lukkede bekker*
- *Med FNs nye klimarapport på bordet må arbeidet med redusert utslipp og klimatilpasning prioriteres*

Innsatsområde 5: Helhetlig by- og stedsutvikling

Ambisjoner

I Viken skaper landbruket attraktivitet i varierte bygdelag og distrikter

I Viken er landbruket synlig og verdsatt i byer og tettsteder

- *Indre Østfold kommune ønsker å gjøre det enklere å etablere og drive ny næring i forbindelse med gårdsbruk, der det ikke kommer i konflikt med andre hensyn. Kommunen mener dette kan være et godt tiltak for styrket sysselsetting, redusere pendling, og ta vare på de mange eldre driftsbygningene. Fylkeskommune oppfordres til å utarbeide retningslinjer som kan være et supplement til dagens veileder: Gården som ressurs*

Innsatsområde 6: Miljø, økosystem og biologisk mangfold

Ambisjoner i strategien:

I Viken skal avrenning og utslipp fra landbruket reduseres

Viken skal øke forsknings- og innovasjonstakten for bedre utnyttelse av biologiske ressurser

I Viken blir beiteressursene ivaretatt og benyttet

Jordbruket i Viken skal styrkes ved økt jordfruktbarhet

- *Indre Østfold kommune mener planen kan legge ytterligere vekt på klimatilpasning både med hensyn på løsninger og på aktuelle støtteordninger som bl.a. fordrøyning av vann for å unngå oversvømmelser, tap av jord, reduserte avlinger m.m.*
- *Det påpekes at det i Viken er betydelige beiteressurser som bidrar til både å øke selvforsyningsgraden og gi velpleide kulturlandskap. Skal beiteressursene kunne utnyttes, må det også stimuleres til grasproduksjon for vinterfôr. Støtteordninger i landbruket som fremmer grasproduksjon spesielt der det er nødvendig for å sikre et godt vannmiljø bør prioriteres.*
- *Indre Østfold kommune ønsker å påpeke betydningen av de mange kantsoner langs vei og rundt fylkeskommunale bygninger. Dette er arealer med blomsterflora som har stor betydning for insekter og annet biologisk mangfold. Det bør legges til at det er viktig at disse skjøttes på måter som fremmer stedegen flora og at oppblomstring og spredning av fremmede arter unngås.*

Vedlegg:

Høringsutkast landbruksstrategi